

УДК 378.011.3-051:61

А. В. Радченко

**РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я У ФОРМУВАННІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ І МОЛОДІ В ПРОЦЕСІ
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

«Без кореня і полин не росте», –
народна мудрість.

Національно-патріотичне виховання включає в себе соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, охоплює своїм впливом усі покоління, пронизує всі сторони життя: соціально-економічну, політичну, духовну, спирається на освіту, культуру, науку, спорт, історію, право.

Патріотичне виховання має наскрізно пронизувати весь навчально-виховний процес, органічно поєднувати національне, громадянське, моральне, родинно-сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання, базуватися на національній історії, знанні та відстоюванні своїх прав, виконанні конституційних і громадянських обов'язків, відповідальності за власне майбутнє, добробут та долю країни [5].

У дослідженнях сучасних вчених підкреслюється вирішальна роль національної ідеї у патріотичному вихованні особистості: «Національна ідея є екстремальною в умовах кризи, коли людина не знаходить можливості, щоб повною мірою реалізувати себе. І тоді національна ідея стає системою корінних переконань, остаточним поглядом людини на життя, на світ, в який вона повірила» [1; 3; 6; 7; 8].

У Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» визначено стратегію розвитку освіти в Україні, її пріоритетні напрями та шляхи створення життєздатної системи безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації [2].

Керівними документами вчителя основ здоров'я з національно-патріотичного виховання повинні бути:

- Указ Президента України від 13.11.2014 № 872 «Про День Гідності та Свободи»;
- Указ Президента України від 13.11.2014 № 871 «Про День Соборності України»; Указ Президента України від 14.10.2014 № 806 «Про День захисника України»;
- Указ Президента України від 24.09.2014 № 744 «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності»;

- Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, затверджена Указом Президента України від 24 березня 2012 року № 212;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 28.01.2009 № 41 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2009-2015 роки»;

- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.09.2009 № 1494 «Про затвердження Плану заходів щодо підвищення рівня патріотичного виховання учнівської та студентської молоді шляхом проведення на постійній основі тематичних екскурсій з відвідуванням об'єктів культурної спадщини»;

- Концепція національно-патріотичного виховання молоді, затверджена наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства культури і туризму України від 27.10.2009 № 3754/981/538/49;

- Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.10.2014 № 1232 «Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді» та ін.

Оскільки, навчальна програма з шкільного предмету «Основи здоров'я» для учнів загальноосвітніх навчальних закладів складається з чотирьох розділів (обов'язкових): здоров'я людини, фізична складова здоров'я, психічна і духовна складові здоров'я та соціальна складова здоров'я, то практично реалізувати формування національної свідомості дітей і молоді можливо через останні два розділу [4].

Роль вчителя основ здоров'я у формуванні національної свідомості дітей і молоді в процесі національно-патріотичного виховання у сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває через організацію відповідних заходів та тематичних уроків у початкових, середніх та старших класах.

Головне завдання, яке стоїть перед вчителем основ здоров'я у національно-патріотичному вихованні це відродження духовності та моралі, що базується на системі загальнолюдських цінностей і вбирають у себе національні, культурні, професійні та інші інтереси щонайширших верст населення [4]. Вірність Україні є невід'ємною ознакою національно свідомого громадянина. Національно-патріотичне виховання учнів – це комплекс заходів по формуванню в них особистих позитивних необхідних якостей.

Мета патріотичного виховання підростаючого покоління – підготовка та виховання самовідданих, свідомих захисників Батьківщини, готових у будь-яких умовах вступити на захист територіальної цілісності та незалежності України [6].

Основними завданнями є:

- розвитку в учнів загальнолюдських цінностей, національної гордості, культури міжнародних відносин, морально-психологічних якостей громадянина-патріота;

- виховання в учнів свідомого виконання свого громадянського обов'язку, вірності Військовій присязі, формування внутрішньої необхідності суворого виконання військових атрибутів, наказів командирів і начальників;

- формування духовної і психологічної готовності майбутніх воїнів зі зброєю в руках захищати Українську державу;

- виховання морально-бойових якостей, активної реакції на бойові ситуації, готовності до суворих іспитів в ім'я України та її народу.

Отже впродовж навчального року вчитель основ здоров'я може організувати та провести такі заходи щодо формування національної свідомості: зустрічі з учасниками антитерористичної операції, ветеранами армії та флоту, особовим складом військових частин, інших військових формувань розташованих на території міста; організувати та провести шкільний конкурс дитячого малюнку у початкових класах на тему: «Як я захищатиму Батьківщину» та урок мужності на тему «Ти маленький громадянин великої держави»; організувати та провести екскурсій в історичний музей школи, та міста; організувати зустрічі з ветеранами та учасниками Другої світової війни, розповіді учасників Великої Вітчизняної війни; волонтерському загонові відвідати та привітати ветеранів ВВ війни за місцем їх проживання; провести бесіди з учнями 7-8 класів «Українські міста – герої Великої Вітчизняної війни», «Велика ціна Великої Перемоги», «Збережемо мир на планеті»; провести інтерактивний урок за темою «Мова – душа народу»; участь у акції «Напиши листа пораненим» – діти писатимуть вірші твори, побажання, звернення та багато інших заходів, що сприятимуть процесу національно-патріотичного виховання.

Патріотичне виховання повинне гармонійно поєднуватися із залученням учнів до кращих досягнень світової цивілізації. Дана система повинна сприяти виробленню наступного мислення, прихильності своїй національній спадщині і усвідомленню його ролі і місця в світовому духовному розвитку, також пошані і відвертості до всіх інших систем і традицій. Тільки глибока і усвідомлена любов до своєї спадщини спонукає людину з повагою відноситися до відчуттів інших, бути нечутливим до трагедій вітчизни і народу [8]. Все це повинно реалізовуватися через освітній процес вчителем основ здоров'я.

У підсумку роль вчителя основ здоров'я у формуванні національної свідомості дітей і молоді в процесі національно-патріотичного виховання повинна базуватися на таких принципах і ідеях:

1. Технологія національно-патріотичного виховання учнів дає можливість формувати у майбутніх громадян патріотичне мислення, патріотичну свідомість, розвивати інтелект особистості для активної

участі в навчально-пізнавальній діяльності, виробляти активну громадську позицію, реалізовувати її в практичній діяльності.

2. Національно-патріотичне виховання формується на прикладах історії становлення Української державності, українського козацтва, героїки визвольного руху, досягнень у галузі політики, освіти, науки, культури і спорту.

3. Український народ повинен зберегти своє національне надбання, адже тільки в такому випадку він може внести у світову і власну скарбницю щось своє, неповторне, без чого неможлива світова єдність. Саме в цьому і полягає національний обов'язок.

Отже роль вчителя основ здоров'я у формуванні національної свідомості дітей і молоді в процесі національно-патріотичного виховання завжди буде актуальною, а наш науковий пошук буде накопичуватись за рахунок прогресу у цьому напрямку.

Список використаної літератури

1. **Березін А. М.** Психологічні чинники формування національної свідомості / А. М. Березін // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 10. – С. 54 – 56
2. **Васянович Г. П.** Мета завдання та принципи патріотичного виховання студентської молоді / Г. П. Васянович // Вибрані твори: зб. наук. пр. в 5-ти т. – Львів : Сполом, 2010. – С. 424 – 431.
3. **Гонський В.** Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави / В. Гонський // Рідна школа. – 2001. – № 2. – С. 187 – 195.
4. **Державний стандарт** початкової загальної освіти // Освіта України. – 2000. – № 50. – С. 1 – 32 (Вкладка).
5. **Кремень В. Г.** Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2007. – 576 с.
6. **Система** патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін : навчально-методичний посібник / авт. кол. : Бех І. Д., Журба К. О., Киричок В. А. та інші. – К. : Пед. думка, 2011. – 240 с.
7. **Попок А.** Розвиток політичної свідомості українців в історичному контексті тоталітарної спадщини / А. Попок // Людина і політика. – 2002. – № 1. – С. 115 – 120.
8. **Ситник В. М.** Міхновський про формування національної свідомості особистості як суб'єкта українського державотворення / В. М. Ситник // Визвольний шлях. – 2006. – № 12. – С. 78 – 88.

Радченко А. В. Роль вчителя основ здоров'я у формуванні національної свідомості дітей і молоді в процесі національно-патріотичного виховання

У статті розкривається роль вчителя основ здоров'я у формуванні національної свідомості дітей і молоді в процесі національно-патріотичного виховання. Наш час вимагає відродження і розвитку української національної системи освіти і виховання. Молоді потрібно оволодіти не лише системою наукових знань, а насамперед цілісною

національною культурою, духовністю, не виключаючи вищі здобутки культури, духовності цивілізованих народів.

Вчитель основ здоров'я повинен усвідомлювати, що в процесі виховання кожної дитини мають застосовуватися численні вітчизняні пізнавально-виховні традиції.

Одним із найважливіших завдань теорії і практики є патріотичне виховання, яке повинно здійснюватися ще з раннього дитинства. Патріотично-наснажена громадська активність особистості повинна постійно підвищуватись в процесі виховання, самовиховання і самовдосконалення, переростати, у відповідності до вікових особливостей, в громадсько-політичну, державницьку діяльність.

Отже роль вчителя основ здоров'я у формуванні національної свідомості дітей і молоді в процесі національно-патріотичного виховання ґрунтовно продумати і систематично реалізувати в щоденній навчально-виховній роботі з дітьми цілісну систем пізнання учнями національних пріоритетів українського народу, пробудження в них глибокого інтересу до своєї нації.

Ключові слова: вчитель основ здоров'я, формування національної свідомості дітей і молоді, національно-патріотичне виховання.

Радченко А. В. Роль учителя основ здоровья в формировании национального сознания детей и молодежи в процессе национально-патриотического воспитания

В статье раскрывается роль учителя основ здоровья в формировании национального сознания детей и молодежи в процессе национально-патриотического воспитания. Наше время требует возрождения и развития украинской национальной системы образования и воспитания. Молодёжи нужно овладеть не только системой научных знаний, а прежде всего целостной национальной культурой, духовностью, не исключая высшие достижения культуры, духовности цивилизованных народов.

Учитель основ здоровья должен осознавать, что в процессе воспитания каждого ребенка должны применяться многочисленные отечественные познавательные-воспитательные традиции.

Одной из важнейших задач теории и практики является патриотическое воспитание, которое должно осуществляться с раннего детства. Патриотически насыщенная общественная активность личности должна постоянно повышаться в процессе воспитания, самовоспитания и самосовершенствования, перерастать в соответствии с возрастными особенностями, в общественно-политическую, государственную деятельность.

Итак роль учителя основ здоровья в формировании национального сознания детей и молодежи в процессе национально-патриотического воспитания основательно продумать и систематически реализовать в ежедневной учебно-воспитательной работе с детьми целостную систем

познания учащимися национальных приоритетов украинского народа, пробуждение в них глубокого интереса к своей нации.

Ключевые слова: учитель основ здоровья, формирования национального сознания детей и молодежи, национально-патриотическое воспитание.

Radchenko A. V. The teacher's role in the formation of the foundations of the health of national consciousness of children and youth in national-patriotic education

The article deals with the foundations of the teacher's role in shaping national health consciousness of children and youth in national-patriotic education. Our time requires a revival and development of Ukrainian national system of education. Youth need to learn not only a system of scientific knowledge, and above all an integral national culture, spirituality, not excluding the highest achievements of culture and spirituality of civilized nations. Master the basics of health should be aware that in the upbringing of every child should be applied numerous domestic informative - educational tradition.

One of the major problems of the theory and practice of a patriotic education, which should be carried out from early childhood. Patriotic intense social activity of the individual must be constantly enhanced in the process of education, self-education and self-improvement, to grow in accordance with the age in the socio-political and state activities. Without a sense of patriotism as a code of moral values, historical memory, ideological and philosophical principles that provide universal commitment to a particular historical community, it is hard to imagine the formation of the system of institutions capable of ensuring freedom, equality and civic dignity.

The school must develop and keep pace with the progress of life, to seek new ways of optimizing modern patriotic education. It should provide their students the possibility of expanding personal perspectives accordance with democratic and pluralistic tendencies of society. However, the school is limited potential material, organizational, cultural, technological, ideological and other social circumstances. To overcome this limitation is possible only through the establishment of school interaction with other elements of socialization - family, community, church, media production institutions.

Thus the teacher's role in the formation of the foundations of the health of national consciousness of children and youth in national- patriotic education think thoroughly and systematically implemented in daily educational work with children integrated systems of knowledge by students of national priorities of the Ukrainian people, awakening in them a deep interest in their nation.

Key words: teacher bases of health, formation of national consciousness of children and youth, national - patriotic education.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2015 р.

Прийнято до друку 30.10.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.